

ภาพเบอร์ลินในบทเพลงเยอรมัน

A Representation of Berlin through German Songs

मुखर्षะवी ถิ่นทุ่งทอง*

กรกช อัดตวิริยะนุภาพ**

Mookrawee Thinhunghong

Korakoch Attaviriyapap

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอภาพของเบอร์ลิน เมืองหลวงของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผ่านการวิเคราะห์บทเพลง ซึ่งเป็นผลงานของนักร้อง นักดนตรีกลุ่มต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่สร้างกำแพงเบอร์ลิน จนถึงหลังการล่มสลายของกำแพงและการรวมประเทศเยอรมนีเป็นหนึ่งในอีกครึ่งหลังจากนั้น เพลงที่นำมาวิเคราะห์นั้นคัดเลือกจากบทเพลงที่มีชื่อ “เบอร์ลิน” ปรากฏในชื่อเพลงจากปี ค.ศ. ๑๙๖๙ จนถึง ค.ศ. ๒๐๑๔ รวม ๓๓ บทเพลง ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า บทเพลงเหล่านี้นำเสนอภาพของเบอร์ลิน ๔ ด้านหลักด้วยกัน คือ ๑) ภาพบุคคลสำคัญ ๒) ภาพสถานที่สำคัญทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ๓) ภาพเบอร์ลินเชิงประวัติศาสตร์และการเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกำแพง

* อักษรศาสตรบัณฑิต (ภาษาเยอรมัน) มหาวิทยาลัยศิลปากร

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เบอร์ลิน และ ๔) ภาพสะท้อนมุมมองหรือความรู้สึกที่มีต่อเบอร์ลิน ซึ่งมีทั้ง
เบอร์ลินในฐานะบ้านเกิด เมืองแห่งอิสรภาพ เมืองสำหรับคนล่าฝัน และภาพ
ความรู้สึกทั้งรักทั้งชังที่มีต่อเบอร์ลิน

คำสำคัญ : เบอร์ลิน ภาพแทน เพลงเยอรมัน

Abstract

This article focuses on the image of Berlin, Germany's capital, as seen through an analysis of German songs which are works of different singers and bands between the period after the construction of the Berlin Wall until its fall and the reunification of Germany. Thirty three songs written during the period of 1969–2014 were selected for the content analysis. All song analyzed here contain the name of Berlin. The results show Berlin's representation in four aspects : 1) important people 2) important geographical and historical places 3) historical and political views regarding the Berlin Wall, and 4) perspectives of Berlin which contain images of Berlin as a homeland, as a city of freedom, as a city for dream chasing and as a city reflecting love-hate relationships.

Keywords : Berlin, representation, German songs

บทนำ

เมืองใหญ่ มหานคร และเมืองหลวงมักปรากฏอยู่ในสื่อต่าง ๆ บ่อยครั้ง ทั้งที่ใช้เป็นฉากหรือเกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรง เมื่อนึกถึงเมืองใหญ่ที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงสากลหลายคนมักจะนึกถึงมหานครอย่างนิวยอร์ก ลอนดอน ปารีส แต่หากจะกล่าวถึงเมืองใหญ่ในเพลงเยอรมันย่อมต้องเป็นเบอร์ลินอย่างแน่นอน เพราะกรุงเบอร์ลินเป็นเมืองหลวงของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นรัฐที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศ เป็นหนึ่งในศูนย์กลางที่มีอิทธิพลของยุโรปไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาการต่าง ๆ และยังเป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมที่สำคัญแห่งหนึ่งในยุโรป อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมของมหาวิทยาลัย โรงพยาบาล สถาบันวิจัย เป็นบ้านเกิดของบุคคลสำคัญมากมาย และที่สำคัญที่สุด เบอร์ลินยังเรียกได้ว่าเป็นเมืองที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นเมืองที่ไม่เหมือนกับเมืองใดในโลก เคยเป็นศูนย์กลางบัญชาการของสงครามโลกถึงสองครั้งสองครา มีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์มากมายเกิดขึ้นในกรุงเบอร์ลินแห่งนี้โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผลจากการแบ่งแยกประเทศเยอรมนีทำให้เบอร์ลินถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน เบอร์ลินฝั่งตะวันออกถูกปกครองโดยสหภาพโซเวียตซึ่งปกครองภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ ส่วนฝั่งตะวันตกถูกปกครองโดยสหรัฐอเมริกาและกลุ่มพันธมิตร ซึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองทำให้เบอร์ลินกลายเป็นสนามประลองอำนาจในสงครามเย็น ส่งผลให้เกิดกำแพงเบอร์ลินกั้นระหว่างเบอร์ลินตะวันออกและตะวันตกในที่สุด เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อผู้คนในเบอร์ลินเป็นอย่างมาก และมีการสะท้อนความคิดความรู้สึกออกมาผ่านสื่อและศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ทัศนศิลป์วรรณกรรม และภาพยนตร์ (Kuhrmann / Lieberman / Dorgerloh 2011)

เพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มนุษย์รังสรรค์ขึ้นมาจากจินตนาการ อารมณ์ และความรู้สึกจากประสบการณ์ต่าง ๆ หรือวิถีชีวิต หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม นำมาเรียบเรียงผ่านตัวหนังสือ ตัวโน้ต อย่างละเอียดละไม ผ่านศิลปะการประพันธ์ เพื่อใช้สื่ออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติของผู้แต่งให้ผู้อื่นได้รับรู้ ประชาชนในกรุงเบอร์ลินที่พบเห็นเหตุการณ์หรือผ่านเรื่องราวประวัติศาสตร์มากมายร่วมสมัยกับเบอร์ลินมา อาจได้รับความกดดัน หรือมีความรู้สึกไม่พอใจกับรัฐบาล สภาพสังคมฯลฯ จึงพยายามหาหนทางระบายความคิด ความรู้สึกของเขาผ่านสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะสามารถสื่อสารทัศนคติที่

เขามีสื่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้อื่นได้รับรู้ และบทเพลงก็เป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถตอบ
โจทย์ความต้องการนี้ได้

บทเพลงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ
ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ
ค่านิยม ตลอดจนบอกเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงระยะ
เวลานั้นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อไม่สามารถพูดหรือบรรยายได้โดยตรง คนเราก็เลือก
ที่จะสะท้อนสภาพสังคม ความคิด และความรู้สึกในตอนนั้นออกมาผ่านบทเพลง ด้วย
เหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงเลือกวิเคราะห์บทเพลงเกี่ยวกับเบอร์ลิน ทั้งนี้ มุ่งวิเคราะห์ประเด็น
คำถามวิจัยต่อไปนี้ คือ เบอร์ลินในบทเพลงสะท้อนความคิด ความรู้สึกของผู้คนในเมือง
เบอร์ลินอย่างไร และภาพของเบอร์ลินที่นำเสนอในบทเพลงนั้นสามารถนำมาจัดประเภท
ได้อย่างไรบ้าง

การศึกษาเกี่ยวกับภาพเบอร์ลิน

แม้จะกล่าวกันว่าเบอร์ลินเป็นเมืองที่ปรากฏบ่อยในบทเพลงภาษาเยอรมัน แต่
กลับพบว่าไม่ค่อยมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพของเบอร์ลินในบทเพลงเท่าไรนัก ข้อมูล
ที่ปรากฏมักอยู่ในรูปของการรวบรวมชื่อเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเบอร์ลินมากกว่า ทั้งใน
บทความตามหนังสือพิมพ์หรือบนเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น “รายชื่อเพลงเกี่ยวกับเบอร์ลิน” ที่
รวบรวมโดยสารานุกรมวิกิพีเดีย การวิเคราะห์บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเบอร์ลินนั้น พบ
ในงานวิจัยที่ศึกษาด้านวรรณกรรม ตัวอย่างเช่น การศึกษาบทกวีและบทเพลงของวอล์ฟ
เบียร์มันน์ (Wolf Biermann) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกำแพงเบอร์ลิน (Kuhmann / Liebermann /
Dorgerloh 2011 : 236-255) ทั้งนี้ Wolf Biermann เคยใช้ชีวิตอยู่ในเยอรมนีตะวันออก
และเคยเห็นวาระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์นั้นดี แต่หลังการรวมประเทศ บาง
ครั้งเขาก็เขียนเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์ท่าทีของตนเองด้วยเช่นกัน ถึงแม้ในอดีตเขาจะ
พอใจกับเยอรมนีตะวันออก แต่เขาก็รู้สึกเจ็บปวดที่เยอรมนีต้องแบ่งแยกเป็นสองประเทศ
โดยแสดงออกผ่านบทกวีและบทเพลงที่เขาแต่งขึ้น

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพเมืองเบอร์ลินผ่านบทเพลงโดยตรงเป็นวิทยานิพนธ์
เกี่ยวกับภาพแทนของเบอร์ลินในบทเพลงภาษาเยอรมัน (Schramm 2012) ซึ่งเป็น

๑๖๒ มุกข์ระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนภาพ

การศึกษาการนำเสนอภาพของเบอร์ลินในเพลงป๊อปเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ โดยใช้ข้อมูลเป็นเพลงหลากหลายประเภท รวม ๕๔ เพลง ที่เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๐-๒๐๑๑ ชรัम्मพบว่าเพลงป๊อปเหล่านี้มีความหลากหลายมาก และมีผู้ฟังหลายกลุ่มอายุด้วยกัน นอกจากนี้ ประเภทของเพลงยังมีผลต่อเนื้อหาของเพลงด้วย โดยเพลงแร็ปจะบรรยายเบอร์ลินเป็นภาพเมืองที่ไม่สบาย อันตราย และเต็มไปด้วยปัญหา ซึ่งมีทั้งความขัดแย้ง การใช้กำลัง และความยากจน ในขณะที่เพลงประเภทป๊อปแนวตลาดนั้นจะบรรยายเบอร์ลินในทางที่ดี เป็นสถานที่ที่งดงาม โรแมนติก และให้แรงบันดาลใจ เป็นสถานที่ซึ่งทุกอย่างเป็นจริงได้ ทั้งความฝันเกี่ยวกับความรัก การเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน และความกลมเกลียว เพลงที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยของชรัम्मนี้สามารถแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มแรกเรียกได้ว่าเป็น “บทเพลงสรรเสริญเบอร์ลิน” จะเชื่อมโยงเบอร์ลินกับความรู้สึกในทางที่ดีและบรรยายภาพเมืองนี้เป็นบ้านหรือบ้านเกิดเมืองนอน โดยหลักใหญ่เมื่อนำเสนอความรู้สึกต่อชีวิตในเมืองใหญ่ซึ่งมีความพิเศษ ผู้ที่อยู่ที่นี่จึงมีความรู้สึกอยากฉลองให้กับความสุขของตน กลุ่มที่สองถือเป็นกลุ่ม “เพลงสะท้อนภาพเบอร์ลิน” สะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองใหญ่ และกล่าวถึงความขัดแย้งตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยบางทีอาจเป็นมุมมองแบบเสียดสี ส่วนกลุ่มสุดท้ายนั้นเรียกได้ว่าเป็น “เพลงต่อต้านเบอร์ลิน” ซึ่งเป็นการมองดูเบอร์ลินจากสายตาของคนภายนอก และแสดงความคิดเห็นออกมาในเชิงกังขาและปฏิเสธวิถีชีวิตของเมืองใหญ่แห่งนี้

วิธีดำเนินการวิจัยและข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์

วิธีการดำเนินวิจัยจึงแบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน คือ คัดเลือกและรวบรวมเนื้อเพลงของบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเมืองเบอร์ลินที่เผยแพร่ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๑ ซึ่งเป็นปีที่กำแพงเบอร์ลินสร้างขึ้น จนถึงปัจจุบัน จากนั้นจึงนำเพลงมาแยกแยะตามยุคสมัยที่สัมพันธ์กันกับประวัติศาสตร์เยอรมัน กล่าวคือ ช่วงระหว่างที่มีกำแพงเบอร์ลิน และหลังการรวมประเทศเยอรมนีซึ่งเกิดขึ้นหลังกำแพงเบอร์ลินล่มสลาย ในขั้นตอนที่สองจึงวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลง โดยอิงกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ เนื่องจากการวิเคราะห์ภาพของเบอร์ลินผ่านบทเพลงในครั้งนี้ ถือเป็นการวิจัยที่ยังไม่มีผู้ใดทำในประเทศไทย และจำนวนเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเบอร์ลินนั้นมีจำนวนมาก แต่การทำงานวิจัยดังกล่าว

ในประเทศไทยมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลให้ได้ครบถ้วน การวิเคราะห์ภาพของเมืองเบอร์ลินผ่านบทเพลงในงานวิจัยนี้จึงมีเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงที่นำมาวิเคราะห์ดังนี้ คือ คัดเลือกเฉพาะจากเพลงที่มีคำว่า “เบอร์ลิน” ปรากฏในชื่อเพลง และสามารถหาเนื้อเพลงได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกบทเพลงมาวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมทั้งสิ้น ๓๓ เพลง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ รายชื่อเพลงเกี่ยวกับเบอร์ลินที่นำมาวิเคราะห์

	ชื่อเพลง	ศิลปิน	ปี(ค.ศ.)
๑	Ein Hoch Auf Den Freiheitlichen Berliner (‘แต่ชาวเบอร์ลินที่มีอิสระ’)	Ulrich Roski	๑๙๖๙
๒	Mädchen aus Ost-Berlin (‘เด็กสาวจากเบอร์ลินตะวันออก’)	Udo Lindenberg	๑๙๗๓
๓	Berlin, du bist die Stadt mit Herz (‘เบอร์ลิน เธอเป็นเมืองที่มีหัวใจ’)	Hanno Krahe	๑๙๗๘
๔	Berlin bei Nacht (‘เบอร์ลินยามค่ำคืน’)	Bei Ami	๑๙๗๙
๕	Berlin (‘เบอร์ลิน’)	Ideal	๑๙๘๐
๖	Stille Tage in Ost-Berlin (‘วันเงียบ ๆ ในเบอร์ลินตะวันออก’)	KFC	๑๙๘๑
๗	Berlin schmerzt (‘เบอร์ลินเจ็บปวด’)	Herman Brood	๑๙๘๒
๘	Ostberlin Wahnsinn (‘เบอร์ลินตะวันออก ความบ้า’)	Lilli Berlin	๑๙๘๒
๙	Berlin tut weh (‘เบอร์ลินทำให้เจ็บ’)	Reinhard Mey	๑๙๘๖
๑๐	Z. B. Susann (Berlin) (‘ตัวอย่างเช่นซูซันน์ (เบอร์ลิน)’)	City	๑๙๘๗
๑๑	Berlin, Berlin (‘เบอร์ลิน เบอร์ลิน’)	John F. und die Gropiuslerchen	๑๙๘๗
๑๒	Dada in Berlin (‘ดาดาในเบอร์ลิน’)	Die Skeptiker	๑๙๘๘
๑๓	Berlin, Du deutsche deutsche Frau (‘เบอร์ลิน เธอ ผู้หญิงเยอรมัน เยอรมัน’)	Wolf Biermann	๑๙๘๘

๑๖๔ มุกข์ระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนภาพ

	ชื่อเพลง	ศิลปิน	ปี(ค.ศ.)
๑๔	Berlin Frühling ('เบอร์ลิน ฤดูใบไม้ผลิ')	Silly	๑๙๙๙
๑๕	Es steht ein Haus in Ostberlin (‘มีบ้านอยู่หนึ่งหลังในเบอร์ลินตะวันออก’)	Erste Allgemeine Verunsicherung	๑๙๙๐
๑๖	Mein Berlin ('เบอร์ลินของฉัน')	Reinhard Mey	๑๙๙๐
๑๗	Sommer in Berlin ('ฤดูร้อนในเบอร์ลิน')	Vicki Vomit	๑๙๙๔
๑๘	Straßen von Berlin ('ถนนของเบอร์ลิน')	Harald Juhnke	๑๙๙๘
๑๙	Seid willkommen in Berlin (‘ยินดีต้อนรับพวกเธอที่เบอร์ลิน’)	Udo Lindenberg	๒๐๐๐
๒๐	Westberlin ('เบอร์ลินตะวันตก')	Die Ärzte	๒๐๐๑
๒๑	Ost-Berlin ('เบอร์ลินตะวันออก')	Rasta Knast	๒๐๐๑
๒๒	Fasching in Berlin ('คาร์นิวัลในเบอร์ลิน')	Dritte Wahl	๒๐๐๒
๒๓	Berlin ('เบอร์ลิน')	Basta	๒๐๐๒
๒๔	Berlin ('เบอร์ลิน')	Bernhard Brink	๒๐๐๔
๒๕	Willkommen in Berlin (‘ยินดีต้อนรับในเบอร์ลิน’)	Fler และคณะศิลปินแร็ปเยอรมัน	๒๐๐๕
๒๖	Berlin ('เบอร์ลิน')	Sera Finale	๒๐๐๖
๒๗	Mensch Berlin ('ให้ตายเถอะเบอร์ลิน')	Mario Barth	๒๐๐๘
๒๘	Berlin ('เบอร์ลิน')	Puhdys	๒๐๐๙
๒๙	Auf den Dächern von Berlin (‘บนหลังคาของเบอร์ลิน’)	Ute Freudenberg & Christian Lais	๒๐๑๑
๓๐	Berlin Tag & Nacht (‘เบอร์ลิน กลางวันและกลางคืน’)	Bushido	๒๐๑๒
๓๑	Was macht Berlin? ('เบอร์ลินจะทำอะไร')	Die Toten Hosen	๒๐๑๒
๓๒	Berlin (Bei Tag und Nacht) (‘เบอร์ลิน (ยามกลางวันและกลางคืน’)	Chris Prinz	๒๐๑๓
๓๓	Die Berlin Hymne ('เพลงสรรเสริญเบอร์ลิน')	Berlin Ist Beste	๒๐๑๔

ผลการศึกษา

จากรายชื่อข้างต้นจะเห็นได้ว่าชื่อเพลงส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นภาพของเบอร์ลินได้หลากหลายมิติ โดยหากพิจารณาจากเฉพาะชื่อเพลงก็จะสามารถจัดหมวดหมู่รายชื่อบทเพลงข้างต้นเป็นกลุ่ม ๆ ได้ จากบทเพลงทั้งหมด มีเพลงจำนวนมากชื่อซ้ำกัน ซึ่งได้แก่เพลงที่ใช้ชื่อ “เบอร์ลิน” เป็นชื่อเพลงโดยไม่มีคำขยายความอื่นใด มีทั้งชื่อเพลงที่ใช้ชื่อเบอร์ลินคำเดียวและใช้ชื่อเบอร์ลินซ้ำกันสองครั้ง ชื่อเพลงส่วนหนึ่งนำเสนอภาพเบอร์ลินในช่วงเวลาและฤดูกาลที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกไป เช่น เพลง Berlin bei Nacht, Berlin (Bei Tag und Nacht), Berlin Frühling, Sommer in Berlin หลายบทเพลงมีชื่อที่สะท้อนถึงสถานที่ กิจกรรม หรือความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น ณ เมืองนี้ เช่น Straßen von Berlin, Fasching in Berlin, Dada in Berlin ชื่อเพลงบางชื่อสะท้อนถึงความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อเบอร์ลิน ทำให้เห็นว่าเมืองเบอร์ลินนั้นสามารถมีความรู้สึกได้ และทำให้คนที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น Berlin, du bist die Stadt mit Herz, Berlin schmerzt และสิ่งที่นับว่าปรากฏบ่อยในชื่อบทเพลงเหล่านี้ก็คือ การสะท้อนภาพที่เบอร์ลินแห่งนี้เคยถูกแบ่งแยกออกเป็นสองเมือง สองประเทศ โดยมีการกล่าวถึงเบอร์ลินตะวันออกกับเบอร์ลินตะวันตก เช่น เพลง Mädchen aus Ost-Berlin, Ostberlin Wahnsinn, Es steht ein Haus in Ostberlin, Westberlin, Ost-Berlin

ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาบทเพลงทั้ง ๓๓ บทเพลงดังกล่าวข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาพของเบอร์ลินออกมาจากเนื้อเพลงได้ ๔ ประเด็นหลักด้วยกัน ได้แก่ บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ ภาพเบอร์ลินเชิงประวัติศาสตร์และการเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกำแพงเบอร์ลิน ตลอดจนมุมมองและความรู้สึกที่มีต่อเมืองเบอร์ลิน

บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเบอร์ลิน

เบอร์ลินเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของยุโรปและเป็นศูนย์กลางของอำนาจเศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ เป็นบ้านเกิดของบุคคลสำคัญหลาย ๆ คนและเบอร์ลินยังเป็นเมืองสำคัญที่บุคคลสำคัญระดับโลกมาเยี่ยมเยือนอีกด้วยจากเนื้อเพลงทั้ง ๓๓ เพลงนี้ เราจะพบชื่อบุคคลสำคัญ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการต่าง ๆ ปรากฏอยู่ในเพลง ซึ่งมีทั้งกษัตริย์ นักการเมือง ศิลปินและนักกีฬาเยอรมันที่มีชื่อเสียงระดับโลก ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ ชื่อบุคคลสำคัญที่ปรากฏในบทเพลงเกี่ยวกับเบอร์ลิน

ประเภทของบุคคลสำคัญ	ชื่อที่ปรากฏในบทเพลง
กษัตริย์	<i>der alte Fritz von Preußen</i>
นักการเมือง	<i>Michail Gorbatschow, Vladimir Lenin, John F. Kennedy, Joseph Stalin; Joschka Fischer, Otto Georg, Gregor Gysi, Roland Koch, Angela Merkel, Rudolf Scharping, Otto Schily, Gerhard Schröder, Edmund Stoiber, Klaus Wowereit</i>
ศิลปิน	<i>George Grosz, Romy Haag, John Heartfield, Richard Huelsenbeck</i>
นักกีฬา	<i>Boris Becker</i>

ในส่วนของผู้กษัตริย์และนักกีฬานั้นถือว่าไม่โดดเด่นนัก เนื่องจากมีปรากฏน้อยมาก คือ มีการกล่าวถึง *der alte Fritz von Preußen* หรือ “ตาเฒ่าฟริทซ์แห่งปรัสเซีย” ซึ่งเป็นชื่อเล่นของ พระเจ้าฟรีดริชมหาราชแห่งปรัสเซีย ในเพลง *Berlin Frühling* (1989) และกล่าวถึง บอริส เบ็คเคอร์ (Boris Becker) นักเทนนิสเยอรมันที่มีชื่อเสียง เคยเป็นแชมป์โอลิมปิกและเป็นแชมป์เทนนิสวิมเบิลดันที่อายุน้อยที่สุดในโลก ในเพลง *Die Berlin Hymne* (2014) ส่วนบรรดาชื่อศิลปินนั้น ปรากฏในบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ คือ เพลง *Dada in Berlin* (1988)

รายชื่อของนักการเมืองที่ปรากฏในบทเพลงต่าง ๆ นั้นล้วนแต่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงผู้ที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองและประวัติศาสตร์ของเยอรมนีและเบอร์ลิน ในส่วนนี้อาจแยกเป็นกลุ่มนักการเมืองปัจจุบัน ซึ่งรายชื่อส่วนใหญ่จะปรากฏในเพลง *Fasching in Berlin* (2002)* และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒ สงครามเย็น ตลอดจนการส้างและทำลายกำแพงเบอร์ลินและการรวมเบอร์ลิน (รายชื่อนักการเมืองบรรทัดแรกในตาราง ๒) แต่เนื่องด้วยมีรายชื่อบุคคลสำคัญจำนวนมากซึ่งไม่สามารถให้รายละเอียดได้ทั้งหมด ในที่นี้จึงเลือกนำเสนอบุคคลสำคัญเพียงผู้เดียว คือ จอห์น เอฟ. เคนเนดี (John Fitzgerald Kennedy) เพราะเป็นผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงบ่อยในหลายบทเพลง

* บทเพลงนำเสนอภาพล้อเลียนการเมืองโดยกล่าวถึงนักการเมืองคนสำคัญของเยอรมนีแต่งตัวแฟนซีมาร่วมขบวนคาร์นิวัล

และประโยคในเนื้อเพลงที่อ้างอิงถึงบุคคลผู้นี้เป็นประโยคที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์
จอห์น เอฟ. เคนเนดี หรือที่รู้จักกันในนาม เจ. เอฟ. เค. ประธานาธิบดีคนที่ ๓๕
ของสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. ๑๙๖๑-๑๙๖๓) เป็นผู้ที่มีความสำคัญกับวิกฤตการณ์เบอร์ลิน
มาก โดยเรียกร้องให้พันธมิตรยังคงมีบทบาทอยู่ในเบอร์ลิน ให้ผู้คนจากโลกตะวันตกยังมี
โอกาสเข้าเมืองเบอร์ลินได้ และให้ลัทธิแก่ชาวเบอร์ลินตะวันตกในการกำหนดอนาคตและ
เลือกวิถีชีวิตของตนเอง (Vogt 1997 : 828) หลังจากที่กำลังแบ่งเบอร์ลินสร้างขึ้นได้สองปีเขา
ได้มาเยือนเบอร์ลินตะวันตก ซึ่งการมาเยือนครั้งนี้ มาเพื่อมาสร้างขวัญและกำลังใจแก่ชาว
เบอร์ลินที่ถูกแยกเป็นสองฝั่ง และในการปราศรัยของเขาที่หน้าศาลากลางชินเนอแบร์ก
(Rathaus Schöneberg) เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๖๓ ได้เกิดประโยคที่เป็นวรรค
ทองโด่งดังไปทั่วโลก นั่นคือ ประโยคที่ว่า “Ich bin ein Berliner” (“ผมเป็นคนเบอร์ลิน”)
เพราะถ้อยคำเพียงสั้นๆนี้เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างเยอรมนี
ตะวันตกกับสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุนี้จึงพบชื่อของเคนเนดีและประโยคดังกล่าวปรากฏอยู่
ในหลายบทเพลงด้วยกัน เช่น ในเพลง “Berlin Berlin” (๑๙๘๗) ของ John F. und den
Gropiuslerchen ซึ่งมีเนื้อร้องตอนหนึ่งดังนี้

Today, in a world of freedom

the proudest boast is

ich bin ein Berliner.

Wir sind das Volk!

Wir sind das Volk!

ทุกวันนี้ ในโลกแห่งเสรีภาพ

สิ่งที่ผู้โอ้อวดได้อย่างภาคภูมิใจที่สุดก็คือ

ผมเป็นคนเบอร์ลิน

พวกเราคือประชาชน

พวกเราคือประชาชน

เพลง Berlin (๒๐๐๔) ของ Bernhard Brink เป็นอีกเพลงที่ได้มีอ้างอิงถึงประโยค
ข้างต้นเช่นกัน อีกทั้งยังระบุแหล่งที่มาไว้ชัดเจนด้วย

Und ich bin ein winzig kleiner Teil von dir และผมเป็นส่วนเล็กๆจิ๋วส่วนหนึ่งของเธอ

aber ich sag mit großem großem Stolz : แต่ผมขอพูดอย่างภาคภูมิใจเต็มเปี่ยม

‘Ick bin een Berliner, wa’

“ผมเป็นคนเบอร์ลินนะ”*

* ประโยคนี้เป็นภาษาถิ่นของคนเบอร์ลินที่เรียกว่า Berlinerisch ที่มีความหมายตรงกับประโยค *Ich bin ein Berliner* (“ผมเป็นคนเบอร์ลิน”)

๑๖๘ มุกขระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนภาพ

.....
Berlin, Berlin,

du bist die Stadt die keine Grenzen kennt
das Gefühl das man noch

Freiheit nennt

Berlin bleibt doch Berlin

‘Ich bin ein Berliner’

(John F. Kennedy)

.....
เบอร์ลิน เบอร์ลิน

เธอเป็นเมืองที่ไม่มีขีดจำกัด

เป็นความรู้สึกที่เรายังเรียกได้อยู่ว่า

เป็นเสรีภาพ

เบอร์ลินยังคงเป็นเบอร์ลินอยู่ดี

“ผมเป็นคนเบอร์ลิน”

(จอห์น เอฟ. เคนเนดี)

ภาพที่ ๑ ภาพปกหนังสือจากนิทรรศการที่ระลึก ๕๐ ปี วรคทองของ จอห์น เอฟ. เคนเนดี ที่เบอร์ลินในปี ค.ศ. ๑๙๖๓ (<http://www.commonsensededesign.net/cmsAdmin/uploads/joyoftravel.ca/kennedycover.jpg>)

สถานที่สำคัญในเบอร์ลิน

ในบทเพลงที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้นี้ปรากฏว่ามีชื่อสถานที่ต่าง ๆ มากมาย โดยส่วนใหญ่เป็นสถานที่ในเมืองเบอร์ลินเอง และมีเพียงส่วนน้อยที่กล่าวถึงเมืองอื่น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบ ทั้งนี้ อาจเป็นชื่อสถานที่ทั่ว ๆ ไป เช่น ถนน สถานีรถไฟและรถไฟใต้ดิน ประตูลอย สวนสัตว์ ตลอดจนเขตการปกครองต่าง ๆ ในกรุงเบอร์ลิน เช่น ถนนคัวร์เฟือร์สเทินดัมม์ (Kurfürstendamm) หรือที่คนเยอรมันเรียกสั้น ๆ ว่า “คูดัมม์” (Kudamm)

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มี.ย. (๒๕๕๙) ๑๖๙

และจัตุรัสเล็กซานเดอร์ (Alexanderplatz) นั้นปรากฏในหลายบทเพลงด้วยกัน เนื่องจากเป็นถนนสายหลักที่คนนิยมไปช้อปปิ้ง และเป็นท้องที่ท่องเที่ยวสำคัญของเบอร์ลิน ตลอดจนเป็นสถานที่ซึ่งมักปรากฏในงานวรรณกรรมด้วย เช่นเดียวกับเขตครอยซ์แบร์ก (Kreuzberg) ก็ถูกเอ่ยถึงบ่อยครั้งเช่นกัน

ภาพที่ ๒ ถนน Kurfürstendamm

ภาพที่ ๓ จัตุรัสเล็กซานเดอร์

เบอร์ลินเป็นเมืองหลวงของประเทศเยอรมนี เป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดในประเทศและยังเป็นเมืองหนึ่งในศูนย์กลางที่มีอิทธิพลที่สุดของยุโรป เมืองหลวงแห่งนี้ยังเป็นทั้งศูนย์กลางทางวัฒนธรรม การเมือง การสื่อสารมวลชน วิทยาการด้านต่าง ๆ และการคมนาคมของทวีปยุโรปทั้งทางอากาศและการเดินทางโดยรถไฟ และเนื่องจากเบอร์ลินมีสถานที่ท่องเที่ยวและทัศนียภาพที่สวยงามมากมายทำให้เบอร์ลินเป็นเมืองที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเป็นอันดับสามของยุโรปรองจากลอนดอนและปารีส จึงไม่น่าแปลกใจนักที่เราจะพบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวหรือทัศนียภาพสำคัญ ๆ ของเบอร์ลินปรากฏในเพลงเยอรมัน ซึ่งสถานที่เหล่านี้ยังเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์จำนวนมากด้วย เพราะหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงช่วงระหว่างสงครามเย็น เบอร์ลินก็กลายเป็นสนามประลองอำนาจระหว่างฝ่ายมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกากับฝ่ายสหภาพโซเวียต สถานที่สำคัญที่พบในเพลงที่เกี่ยวกับเบอร์ลินในการศึกษาครั้งนี้สามารถจัดแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ สถานที่สำคัญทางภูมิศาสตร์ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

สถานที่สำคัญทางภูมิศาสตร์

สำหรับสถานที่กลุ่มนี้จะนำเสนอทัศนียภาพของเบอร์ลิน โดยที่ในเพลงมักบรรยายเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังสามารถนึกภาพออกได้ว่าสถานที่แห่งนั้น

๑๗๐ มุกขระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกษ อัดตวิริยะนภาพ

มีทัศนียภาพอย่างไร ตั้งอยู่ตรงส่วนใด และมีความสำคัญอย่างไรต่อเบอร์ลิน อย่างเช่น แม่น้ำชเปร์ (Spree) ทะเลสาบวันน์เซ (Wannsee) ซึ่งทั้งสองแห่งนี้เป็นสถานที่สำคัญทางภูมิศาสตร์ของเบอร์ลินที่คนเบอร์ลินและผู้ที่เคยไปเยือนเบอร์ลินย่อมรู้จัก และเป็นสองสถานที่สำคัญที่พบมากในเพลงที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้

แม่น้ำชเปร์ เป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านรัฐเบอร์ลิน แซกโซนี และบรันเดนบวร์ก แม่น้ำชเปร์เป็นสาขาด้านซ้ายของแม่น้ำฮาเวล (Havel) ทางตะวันออกของประเทศเยอรมนี โดยมีความยาวประมาณ ๔๐๐ กิโลเมตร สำหรับส่วนของแม่น้ำชเปร์ที่ไหลผ่านเบอร์ลินนั้นมีความยาวประมาณ ๔๔ กิโลเมตร โดยบริเวณที่อยู่ระหว่างทะเลสาบเดเมอร์ทซ์ (Dämeritzsee) จนถึงทะเลสาบมึกเกิล (Müggelsee) ทางตะวันออกของเบอร์ลินจะเป็นที่รู้จักกันในชื่อมึกเกิลชเปร์ (Müggelspre) แม่น้ำชเปร์มีปรากฏในหลายบทเพลงเช่นกัน เช่น *Berlin, du bist die Stadt mit Herz, Sommer in Berlin, Seid willkommen in Berlin* และ *Mensch Berlin*

เพลง *Sommer in Berlin* (1994) ของ Vicki Vomit บรรยายภาพแม่น้ำชเปร์ในฤดูร้อนว่ามีบรรยากาศเช่นไร ในบทเพลงได้กล่าวถึงภาพลบบของแม่น้ำชเปร์ว่าในหน้าร้อนแม่น้ำชเปร์เหม็นกลิ่นปัสสาวะ *Sommer in Berlin, die Spree riecht nach Urin* ภาพของแม่น้ำชเปร์ในเพลงนี้จึงแตกต่างจากในเพลง *Mensch Berlin* ของ Mario Barth ซึ่งกล่าวถึงแง่มุมดี ๆ ของเบอร์ลินว่า *Die hübschen Frauen die schöne Spree und vieles mehr* ‘สาวสวย ๆ แม่น้ำชเปร์ที่สวยงาม และสิ่งอื่น ๆ อีกมากมาย’ ภาพสะท้อนของแม่น้ำชเปร์จึงออกมาในแง่บวก

นอกจากนี้ ยังพบคำว่า “ชเปร์” ปรากฏในความหมายอื่นที่ไม่ใช่แม่น้ำ แต่เป็นส่วนหนึ่งของชื่อเมืองหลวงของปรัสเซีย คือ ชเปร์-อาเธน (Spree-Athen) หรือ “เอเธนส์แห่งแม่น้ำชเปร์” ซึ่งเป็นเมืองเบอร์ลินในอดีตในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ นั่นเอง ถือได้ว่าเป็นอีกชื่อหนึ่งหรือชื่อเล่นของเมืองเบอร์ลิน ในเพลง *Berlin, du bist die Stadt mit Herz* (1978) ของ Hanno Krahe ใช้ Spree-Athen แทนการใช้คำว่า เบอร์ลิน ซึ่งเมื่ออ่านก็จะรู้ว่าผู้แต่งนั้นหมายถึง เบอร์ลิน นั่นเอง แต่ให้ความรู้สึกที่มีมนต์ขลังมากขึ้น ดังปรากฏในตัวอย่างนี้

*Berlin, du bist die Stadt mit Herz,
Dir muss ein jeder seh'n.*

เบอร์ลิน เธอเป็นเมืองที่มีหัวใจ
ใคร ๆ ทุกคนก็ต้องได้เห็นเธอ

Dein U-Bahnschacht führt himmelwärts,
Oh du mein Spree-Athen.

อุโมงค์รถไฟใต้ดินของเธอ นำทางไปสู่สวรรค์
โอ้ ชเปร์-อาเธนของฉัน

ภาพที่ ๔ ภาพแม่น้ำชเปร์ใจกลางเมืองเบอร์ลิน

ภาพที่ ๕ ทะเลสาบวันน์เซ

สถานที่สำคัญทางภูมิศาสตร์อีกแห่งหนึ่งที่มักกล่าวถึงในบทเพลงเกี่ยวกับเบอร์ลิน คือ ทะเลสาบวันน์เซ (Wannsee) ทางใต้ของชเตกลิทซ์-เซเลินดอร์ฟ (Steglitz-Zehlendorf) ซึ่งเป็นเขตเทศบาลทางตะวันตกของเบอร์ลิน ทะเลสาบแห่งนี้มีขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ ๒.๗ กิโลเมตร และมีความลึกถึง ๙ เมตร โดยประกอบไปด้วย ๒ ทะเลสาบ คือ ทะเลสาบวันน์เซใหญ่ กับ ทะเลสาบวันน์เซเล็ก โดยทะเลสาบทั้งสองอยู่ในแม่น้ำฮาเวิลและมีสะพานวันน์เซเป็นตัวกันแบ่งทะเลสาบทั้งสองฝั่ง วันน์เซนั้นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของคนเบอร์ลินและยังเป็นพื้นที่ว่ายน้ำกลางแจ้งที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในยุโรปอีกด้วย และเนื่องด้วยที่ทะเลสาบแห่งนี้เป็นสถานที่ยอดนิยมของชาวเบอร์ลิน จึงพบชื่อของทะเลสาบวันน์เซในหลายบทเพลงดังเช่น เพลง Mensch Berlin (2008) ของ Mario Barth ที่พูดถึงเกี่ยวกับทัศนียภาพและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวันน์เซ

Plötzlich jibts die Ostsee da im Norden

ทันใดนั้นก็มีทะเลบอลติกอยู่ทางเหนือ

Und der Wannsee hat von beiden Seiten Strand

และทะเลสาบวันน์เซก็มีชายหาดทั้งสองฝั่ง

ในเพลง Berlin (Bei Tag und Nacht) (2013) ของ Chris Prinz บรรยายภาพให้เห็นว่าวันน์เซเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของคนเบอร์ลิน

๑๗๒ มุกข์ระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนภาพ

Fußballspiel spielen im Stadtpark, เล่นฟุตบอลกันที่สวนสาธารณะประจำเมือง
zum Wannsee mit dem Rad fahrn. ที่จักรยานไปทะเลสาบวันน์เซ

สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

เบอร์ลินนั้นเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ซึ่งเห็นได้ชัดจากเพลงบางเพลงที่สะท้อนให้เห็นเบอร์ลินในช่วงเวลาตั้งแต่สงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน เนื้อเพลงบางส่วนของที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จึงมักจะกล่าวถึงสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ด้วย สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีการกล่าวถึงบ่อยที่สุดในเพลง คือ ประตูรันเดินบวร์ก (Brandenburger Tor)

ประตูชัยนี้ตั้งตระหง่านอยู่บนจัตุรัสพารีเซอว์ (Pariser Platz) ในย่านประวัติศาสตร์ใจกลางกรุงเบอร์ลิน สร้างขึ้นช่วงปี ค.ศ. ๑๗๘๘ จนถึงปี ค.ศ. ๑๗๙๑ ที่นี้เปรียบเสมือนเขตแดนกันระหว่างเบอร์ลินตะวันออกกับตะวันตก เป็นสัญลักษณ์การแบ่งชาติเยอรมนีในช่วงสงครามเย็น และหลังการรวมประเทศเยอรมนีตะวันตกกับตะวันออกเข้าด้วยกันในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ ยังเป็นสัญลักษณ์ของเอกภาพและเสรีภาพอีกด้วยจึงพบประตูชัยแห่งนี้ปรากฏอยู่ในเพลงที่เลือกมาวิเคราะห์อยู่บ่อยครั้งทีเดียว โดยมีการกล่าวถึงใน ๔ เพลงด้วยกัน คือ Berlin, du bist die Stadt mit Herz, Ostberlin Wahnsinn, Mensch Berlin, Berlin Tag & Nacht, โดยเพลง Berlin, du bist die Stadt mit Herz (1978) ของ Hanno Krahe บรรยายประตูรันเดินบวร์กว่าเป็นอนุสรณ์สถานที่ทำให้หนักถึงประวัติศาสตร์

Berlin, das im Fußball verliert,
Wird dennoch als Denkmal geführt,

เบอร์ลิน ที่แพ้ในเกมฟุตบอล
อย่างไรเสียก็ถูกจัดให้เป็นอนุสาวรีย์

ภาพที่ ๖ ประตูรันเดินบวร์ก ปี ค.ศ. ๑๙๖๑

ภาพที่ ๗ ประตูรันเดินบวร์กในปัจจุบัน

Am Reichstag, am Zoo, am
Brandenburger Tor,

ที่ตึกรัฐสภา ที่สวนสัตว์ ที่ประตู
บรันเดินบวร์ก

Steht die Geschichte als Denkmal davor. มีประวัติศาสตร์ตั้งตระหง่านเป็นอนุสาวรีย์
อยู่เบื้องหน้า

ในเพลง Mensch Berlin (2008) ของ Mario Barth มีการกล่าวถึง ประตูบรันเดินบวร์กด้วยเช่นกัน โดยในบทเพลงเสนอผ่านตัวผู้เล่า ich ('ฉัน') เขาฝันว่า เขาได้เดินผ่านประตูชัยนี้ และสิ่งที่ยอดเยียมที่สุดคือ การที่เขาสามารถเดินข้ามไปมาได้ทั้งสองฝั่ง เพราะก่อนหน้านี้ประตูบรันเดินบวร์ก เป็นเขตแดนที่กั้นระหว่างกรุงเบอร์ลินระหว่างตะวันออกและตะวันตก จึงไม่มีใครสามารถเดินข้ามไปฝั่งตรงข้ามได้ ดังนั้น การเดินผ่านประตูดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์และเยียมยอดที่สุด

*Irgendwie glaub ich ja manchmal, dass ich träume,
schlender ich durch's Brandenburger Tor,
und das Tolle ist, es geht nach beiden Seiten,
stell dir das mal vor'n paar Jahren vor.*

บางครั้งฉันก็คิดว่าฉันฝันไป

ฉันเดินไปลอดประตูบรันเดินบวร์กไปมา

และสิ่งทีวี่เศษก็คือ เราสามารถเดินผ่านไปมาได้ทั้งสองฝั่ง

เธอลองนึกเปรียบเทียบกับเมื่อสองสามปีก่อนดูสิ

ส่วนในเพลง Berlin Tag & Nacht (2012) ของ Bushido จะพูดถึงในแง่ที่ว่า เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยี่ยมชม ไม่ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์แต่เป็นการให้ข้อมูลปัจจุบัน

ich stehe wie zuvor am Brandenburger Tor,

Vier Millionen jeder sieht was du machst

ฉันยืนอยู่เบื้องหน้าที่ประตูบรันเดินบวร์กเช่นเคย

สี่ล้านคน ทุกคนเห็นว่าเธอทำอะไร

๑๗๔ มุกษ์ระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนาพ

จุดตรวจเช็คพอยท์ ชาลี (Checkpoint Charlie) เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากอีกสถานที่หนึ่ง ในอดีตเป็นด่านที่อยู่ระหว่างเบอร์ลินตะวันตกและตะวันออก จุดตรวจนี้ถูกสร้างขึ้นหลังจากการสร้างกำแพงเบอร์ลินได้เพียง ๕ สัปดาห์เพื่อใช้งานเป็นด่านตรวจ เผื่อระวังไม่ให้คนจากทางตะวันออกหนีไปทางตะวันตก จุดตรวจเช็คพอยท์ ชาลีจึงเป็นสัญลักษณ์ของสงครามเย็น และหลังจากที่กำแพงถูกทำลายลง จุดตรวจแห่งนี้ก็ได้กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของเบอร์ลิน เพลงที่กล่าวถึงจุดตรวจเช็คพอยท์ ชาลีได้แก่ Mensch Berlin (2008) ของ Mario Barth กับ Berlin Tag & Nacht (2012) ของ Bushido เพลงแรกพูดถึงจุดตรวจว่าเป็นเพียงอดีต เป็นเพียงประวัติศาสตร์ หลังจากกำแพงถูกทำลายลงเพราะปัจจุบันจุดตรวจนี้ไม่ได้ใช้การแล้วและเป็นเพียงสถานที่สำคัญที่อยู่บนโปสการ์ดเท่านั้น

Klar die Mauer ist nur noch Geschichte

Checkpoint Charlie nur noch Postkartenmotiv

แน่นอนว่ากำแพงนั้นคงเหลือเพียงแค่ประวัติศาสตร์

จุดตรวจเช็คพอยท์ ชาลีก็เป็นเพียงภาพในโปสการ์ด

แต่ในเพลง Berlin Tag & Nacht นั้นไม่ได้กล่าวถึงเช็คพอยท์ ชาลี ในแง่ของการเมืองและประวัติศาสตร์ เพียงแต่นำเสนอภาพว่าตั้งแต่เขตเพรนซ์เลาเออร์ แบร์ก (Prenzlauer Berg) จนถึง เช็คพอยท์ ชาลีนั่นเป็นที่รวมตัวของสังคมหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม และแม้เบอร์ลินจะมีวัฒนธรรมและเชื้อชาติที่หลากหลาย แต่ทุกคนต่างก็เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน

Prenzlauer Berg bis Checkpoint Charlie

in welchen Städten gibts so viele Nationalitäten

Menschen die sich verstehen

จากเพรนซ์เลาเออร์แบร์กถึงเช็คพอยท์ชาลี

จะมีเมืองไหนกันที่มีผู้คนต่างสัญชาติมากมายขนาดนี้

และเป็นผู้คนที่เข้าใจกัน

สถานที่อีกแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีการกล่าวถึงบ่อย

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มิ.ย. (๒๕๕๙) ๑๗๕

เช่นกัน คือ จตุรัสปอตสดัม (Potsdamer Platz) เป็นเขตชายแดนระหว่างการปกครองของสหภาพโซเวียต อังกฤษ และอเมริกา และเมื่อมีการสร้างกำแพงเบอร์ลิน บริเวณนี้ก็กลายเป็นที่ร้างที่มีกำแพงพาดผ่าน อย่างไรก็ตามในบทเพลงที่วิเคราะห์ส่วนใหญ่แล้วจะเอ่ยถึงลานแห่งนี้เพียงว่าเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวของเบอร์ลินเท่านั้น ยกเว้นในเพลง Mein Berlin ของ Reinhard Mey ที่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ด้วยเหตุการณ์หนึ่ง โดยใช้คำว่า Junitag ซึ่งแปลว่า 'วันในเดือนมิถุนายน' โดยหมายความว่าเหตุการณ์การก่อการกำเริบโดยประชาชนและคนงานชาวเบอร์ลินตะวันออกในวันที่ ๑๗ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๕๓ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการต่อต้านรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน ซึ่งมีการประท้วง เดินขบวน และเรียกร้องต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะในเขตอุตสาหกรรมและตามเมืองใหญ่ต่าง ๆ และจบลงด้วยการที่สหภาพโซเวียตใช้กำลังทหารเข้าปราบปราม (Vogt 1997 : 873) จนทำให้มีการนองเลือด ในเพลงนี้ได้กล่าวพาดพิงถึงเหตุการณ์ดังกล่าวเมื่อจตุรัสปอตสดัมลุกเป็นไฟ

und ich wurd' und wurd' nicht schlau.

และฉันก็ไม่ได้ ไม่ได้ฉลาด

Dann der Junitag,

แล้วก็เกิดเหตุการณ์เดือนมิถุนายน

als der Potsdamer Platz in Flammen stand,

เมื่อจตุรัสปอตสดัมตกอยู่ในกองเพลิง

ภาพที่ ๘ จุดตรวจเช็คพอยท์ ชาลี

ภาพที่ ๙ ความวุ่นวาย ณ จตุรัสปอตสดัม
ปี ค.ศ. ๑๙๕๓

เบอร์ลิน เมืองแห่งประวัติศาสตร์

เบอร์ลินนั้นเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ หลายบทเพลงที่เกี่ยวกับเบอร์ลินจึงมีแก่นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โดยตรง โดยเฉพาะช่วงสงครามเย็น ซึ่งในขณะนั้น

๑๗๖ มุกษะวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนภาพ

เยอรมนีตะวันตกเป็นเขตที่ควบคุมดูแลโดยกลุ่มพันธมิตร และปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ส่วนฝั่งตะวันออกนั้นปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์โดยอยู่ในการควบคุมดูแลของสหภาพโซเวียต ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๙-๑๙๖๑ มีผู้หลบหนีจากตะวันออกไปฝั่งตะวันตกถึงสองล้านห้าแสนคนและในนั้นมีเหล่านักวิชาการ นักวิทยาศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ และเหล่าช่างต่าง ๆ ซึ่งช่วงนี้เรียกกันว่า ช่วงสมองไหล จากสาเหตุดังกล่าวสหภาพโซเวียตจึงตัดสินใจสร้างกำแพงเบอร์ลิน ในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ เพื่อป้องกันคนหลบหนีไปฝั่งเบอร์ลินตะวันตก

ในช่วงที่ มิคาอิล กอร์บาชอฟ (Michail Gorbatschow) เป็นผู้นำสหภาพโซเวียตได้เกิดการปฏิรูปประชาธิปไตยในเยอรมันตะวันออก ทำให้หลังจากนั้นเกิดการประท้วงอย่างสันติจำนวนมาก การเดินขบวนครั้งสำคัญที่สุด คือการเดินขบวนวันจันทร์ ในกรุงไลพ์ซิก มีการสวดมนต์ขอพรให้เกิดสันติภาพ เพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงของเยอรมนีตะวันออกอย่างสันติและเป็นประชาธิปไตย เอริช ฮอนเนเคอร์ (Erich Honnecker) ได้ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคเอกภาพสังคมนิยมแห่งเยอรมนี เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๘๙ ต่อมาวันที่ ๙ พฤศจิกายน ในปีเดียวกัน รัฐบาลเยอรมันตะวันออกจึงได้เปิดกำแพงสู่เยอรมนีตะวันตกเป็นครั้งแรก โดยประชาชนทั้งหลายสามารถออกจากประเทศได้โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นพิเศษ (ไมเคิล อาร์. เบคโลส และสโธรม ทัลบอท์ ๒๕๓๙ : ๑๗๒) ทำให้หลังจากนั้น ชาวเบอร์ลินตะวันออกนับพันคนเดินทางไปที่กำแพงเพื่อข้ามไปฝั่งตะวันตก โดยทหารที่พรมแดนเปิดด้านตลอดคืน กำแพงเบอร์ลินถูกทำลายลงในที่สุด และหลังจากนั้นเยอรมนีก็ได้ประกาศรวมประเทศอย่างเป็นทางการในวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๐

ภาพที่ ๑๐ กำแพงเบอร์ลิน

ภาพที่ ๑๑ การล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน

เมื่อวิเคราะห์เพลงที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาดังแต่สร้างจนถึงการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน พบว่าเนื้อเพลงบางส่วนมีการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของการแบ่งและการรวมของเยอรมนี โดยเนื้อหาของเพลงสามารถแบ่งออกได้เป็นสองช่วงเวลา คือ ๑) การสร้างกำแพงเบอร์ลินและการแบ่งเยอรมนี และ ๒) การล่มสลายของกำแพงเบอร์ลินและการรวมประเทศ

การสร้างกำแพงเบอร์ลินและการแบ่งเยอรมนี

เบอร์ลินถูกแบ่งออกเป็นเบอร์ลินตะวันออกกับตะวันตกด้วยกำแพงเบอร์ลิน (ค.ศ. ๑๙๖๑-๑๙๘๙) ด้วยเหตุนี้เนื้อเพลงที่เกี่ยวกับเบอร์ลินจะไม่ได้พูดถึงเบอร์ลินที่เป็นเมืองเดียวเจกเช่นปัจจุบันแต่แบ่งออกเป็นเบอร์ลินตะวันออกกับตะวันตก เบอร์ลินตะวันออกปกครองโดยสหภาพโซเวียต ส่วนเบอร์ลินตะวันตกปกครองโดยกลุ่มพันธมิตรซึ่งประกอบด้วย อเมริกาและกลุ่มพันธมิตรตะวันตก

“เยอรมนีตะวันออก” หรือ “สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี” คือ ประเทศที่ล่มสลายไปแล้วในปัจจุบัน เช่นเดียวกับเมือง “เบอร์ลินตะวันออก” และ “เบอร์ลินตะวันตก” แต่ในเพลงที่วิเคราะห์นี้มีทั้งเพลงที่เกิดขึ้นในขณะที่ยังมีกำแพงเบอร์ลิน เบอร์ลินตะวันออกและเยอรมนีตะวันออกอยู่ จะมีการกล่าวถึงการแบ่งแยกนี้ โดยอาจใช้คำว่า “ตะวันออก” และ “ตะวันตก” ตรง ๆ บ้าง แต่บางครั้งก็ใช้เรียกอีกประเทศหนึ่งว่า *drüben* (‘ฝั่งโน้น’) ในขณะที่อีกหลายเพลงมักมีการกล่าวถึงกำแพงเบอร์ลินโดยตรง โดยมีคำว่า *Mauer* (‘กำแพง’) ปรากฏในบทเพลงด้วย อาจกล่าวได้ว่า เพลงที่สะท้อนภาพของการที่เบอร์ลินเคยถูกแบ่งแยกออกเป็นสองประเทศนั้นปรากฏในเพลงส่วนใหญ่ที่วิเคราะห์เลยทีเดียว โดยเพลงที่มีเนื้อหาเช่นนี้ และออกเผยแพร่ในช่วงที่ยังมีกำแพงเบอร์ลินและการแบ่งแยกเยอรมนีเป็นสองประเทศ ได้แก่ เพลง *Ein Hoch Auf den Freiheitlichen; Berliner Mädchen aus Ost-Berlin; Berlin, du bist die Stadt mit Herz; Berlin* ของ Ideal เพลง *Stille Tage in Berlin; Ostberlin Wahnsinn; Z.B. Susann (Berlin); Berlin, Berlin* และเพลง *Berlin, du deutsche deutsche Frau*

เพลง “*Mädchen aus Ost-Berlin*”(๑๙๗๓) ของ Udo Lindenberg สะท้อนชีวิตของคู่รักชายหญิงคู่หนึ่งที่ถูกแยกกันเพราะกำแพง โดยชายหนุ่มมาจากเบอร์ลินตะวันตก ส่วนหญิงสาวอยู่เบอร์ลินตะวันออกทั้งคู่มาพบกันในเบอร์ลินตะวันออก ชายหนุ่มนั้นได้รับอนุญาตให้อยู่ฝั่งตะวันออกเป็นรายวันเท่านั้น ดังตัวอย่างในเนื้อเพลงช่วงนี้

๑๗๘ มุกข์ระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนาถ

Doch plötzlich ist es schon zehn nach elf และทันใดนั้นก็เป็นเวลาห้าทุ่มสิบนาทีกแล้ว
und sie sagt ey du musst ja และเธอก็บอกว่า นี่เธอต้องกลับไปฝั่งโน้น
spätestens um zwölf wieder drüben sein, อย่างช้าตอนเที่ยงคืนนะ
sonst gibt's die größten Nerverein, ไม่งั้นจะต้องมีเรื่องปวดประสาทใหญ่โตมาก

แน่ ๆ

denn du hast ja nur nen Tageschein. เพราะเธอนั้นมีเพียงแค่วันตรผ่านประจำวัน
Mädchen aus Ostberlin, หญิงสาวจากเบอร์ลินตะวันออก
das war wirklich schwer. นั่นเป็นเรื่องยากเย็นจริง ๆ

Ich musste gehen, ฉันจะต้องไปแล้ว
obwohl ich so gerne noch geblieben wär. แม้ว่าที่จริงแล้วฉันยังอยากจะอยู่ต่อ
Ich komme wieder...und vielleicht ฉันจะมาอีก และบางคร้งก็อาจมี
geht's auch irgendwann mal auch สักวันที่จะไม่มีเรื่องปวดประสาทแล้ว
ohne Nerverein.

Da muss doch auf die Dauer was zu เมื่อผ่านไปนานเข้า ก็จะต้องมีการทำอะไร
machen sein. สักอย่างสิ

ในเพลง Stille Tage in Ost-Berlin (1981) ของ KFC มีการสะท้อนความคิดที่มี
ต่อชีวิตของชาวเบอร์ลินตะวันออก โดยบรรยายว่ามีการควบคุมสื่อสารมวลชน และผู้คน
ไม่มีทั้งสิทธิและเสรีภาพ

Was sie tun ist aus dem Fernseh geklaut สิ่งที่พวกเขาทำถูกขโมยไปจากทีวี
Was sie denken ist nie laut สิ่งที่พวกเขาคิดไม่เคยมีเสียงออกมา

ในเพลง Berlin, Berlin (๑๙๘๗) ของ John F. und die Gropiuslerchen มีการ
กล่าวว่าผู้คนอยากเห็นกำแพงเบอร์ลินล่มสลายและต้องการเสรีภาพ ตามที่บรรยายไว้ดังนี้
Berlin wird leben und die Mauer เบอร์ลินจะมีชีวิตอยู่และกำแพงจะล่มสลาย
wird fallen!

Wenn es um die Freiheit geht, และถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพแล้วละก็
Wir sind das Volk! พวกเรานั้นคือประชาชน

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มี.ย. (๒๕๕๙) ๑๗๙

Meine Damen und Herrn,
Meine Damen und Herrn,
die Mauer, die Mauer muß
weg, weg, weg

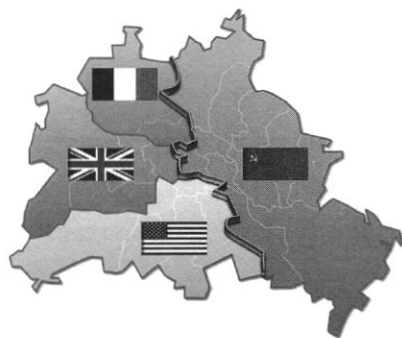
สุภาพบุรุษและสุภาพสตรีทั้งหลาย
สุภาพบุรุษและสุภาพสตรีทั้งหลาย
กำแพง กำแพงมันต้องหายไป ต้องหายไป
ต้องหายไป

ในเพลง Berlin, Du deutsche deutsche Frau (1988) ของ Wolf Biermann ได้มีการแสดงภาพผลที่เกิดจากกำแพงเบอร์ลิน ผู้คนจำต้องแยกจากครอบครัว เพื่อน และคนรักของพวกเขา

Ich kann nicht weg mehr von dir geh'n
Im Westen steht die Mauer
Im Osten meine Freunde steh'n

ฉันไม่สามารถไปจากเธอได้ไกลกว่านี้อีก
ทางตะวันตกมีกำแพงตั้งอยู่
ทางตะวันออกพวกเพื่อน ๆ ฉันยืนอยู่

เพลง Mein Berlin (1990) ของ Reinhard Mey กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของเบอร์ลินตะวันออกและเบอร์ลินตะวันตก มีการบรรยายเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในเบอร์ลิน เช่น เหตุการณ์ “การปิดกั้นเบอร์ลิน” ในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ เมื่อครั้งที่สหภาพโซเวียตปิดล้อมเบอร์ลินในส่วนที่ปกครองโดยกลุ่มพันธมิตร ซึ่งมาตรการดังกล่าวทำให้ฝั่งพันธมิตรต้องส่งเสบียงทางอากาศให้แก่ชาวเมืองเบอร์ลิน

ภาพที่ ๑๒ เขตปกครองเบอร์ลินทั้ง ๔
หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ภาพที่ ๑๓ การส่งเสบียงทางอากาศให้ชาวเมือง
เบอร์ลินตะวันตก หลังถูกปิดกั้นในปี ค.ศ. ๑๙๔๘

๑๘๐ มุกข์ระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนุภาพ

Das war mein Berlin.

Da war'n Schlagbäume,

da waren Straßensperren über Nacht,

dann das Dröhnen in der Luft,

und da war die ersehnte Fracht

der Dakotas und der Skymaster

นั่นเคยเป็นเบอร์ลินของฉัน

ที่นั่นเคยมีแผงกั้นอยู่มากมาย

มีการปิดถนนต่าง ๆ ชั่วข้ามคืน

แล้วก็มีเสียงดังหึ่ง ๆ ในอากาศ

แล้วก็มีการลำเลียง

สิ่งของที่ทุกคนโหยหาจากฝูงบินดาโคตา

และสกายมาสเตอร์

การล่มสลายของกำแพงเบอร์ลินและการรวมประเทศเยอรมนี (ค.ศ.

๑๙๘๙-๑๙๙๐)

แม้กระทั่งเมื่อกำแพงเบอร์ลินล่มสลายไปแล้ว และเยอรมนีรวมประเทศกลับเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้งก็ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าในบทเพลง ยังมีการกล่าวถึงเบอร์ลินตะวันตก เบอร์ลินตะวันออก ตลอดจนเบอร์ลินในฐานะที่เป็นเมืองซึ่งมีกำแพงแบ่งแยกผู้คนอยู่ เช่น เพลง Es steht ein Haus in Ostberlin, Mein Berlin, Sommer in Berlin, Straßen von Berlin, Westberlin, Ost-Berlin, Berlin ของ Bernhard Brink และของ Puhdy, Willkommen in Berlin, Mensch Berlin, Auf den Dächern von Berlin, ดังตัวอย่างจาก เพลง Westberlin (2001) ของวง Die Ärzte ที่เรียกเมืองเบอร์ลินตะวันตกว่าเป็นเมืองที่มีกำแพง เราอาจเรียกความรู้สึกแบบนี้ว่าเป็น “การโหยหาตะวันออก” (Ostalgie) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นในเยอรมนีหลังรวมประเทศ และสะท้อนผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรม ภาพยนตร์ รวมทั้งในบทเพลงเช่นกัน

Ja, ich freu mich auf morgen.

Ich freu mich auch schon tierisch auf

die Scene – West Berlin.

Die Stadt mit der Mauer,

ja da gehen wir hin.

Wir gehen nach West Berlin

(weißt Du, Kerl).

ใช่ ฉันดีใจที่จะถึงวันพรุ่งนี้

ฉันดีใจล่วงหน้าแล้วกับสิ่งที่จะได้พบเห็น

เบอร์ลินตะวันตก

เมืองที่มีกำแพง ใช่ที่นั่นแหละที่เราจะไป

เราจะไปเบอร์ลินตะวันตก (รู้มั๊ย นาย)

อย่างไรก็ตาม หลังการรวมประเทศ หลายบทเพลงที่วิเคราะห์มักกล่าวถึงเบอร์ลินที่ไร้กำแพง หรือกรุงเบอร์ลินหลังกำแพงเบอร์ลินล่มสลาย และสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในเบอร์ลินหลังการรวมประเทศ ตัวอย่างเช่นในเพลง Sommer in Berlin (1994) เมื่อไม่มีกำแพงผู้คนก็ต้องหนีอีกต่อไป แต่นั่นก็หมายความว่าพวกเขาไม่สามารถหนีได้อีกต่อไปเช่นกัน

Sommer in Berlin, die schöne Mauer ist hin.

Nun kann keiner mehr fliehen, Sommer in Berlin.

ฤดูร้อนในเบอร์ลิน กำแพงอันสวยงามนั้นไปเสียแล้ว

ตอนนี้ไม่มีใครอีกแล้วที่จะหนีไปไหนได้ ฤดูร้อนในเบอร์ลิน

นอกจากนี้ ยังพบว่าในเพลงยังมีการนำเสนอภาพชีวิตของชาวเบอร์ลินหลังการรวมประเทศไว้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่นในเพลง Es steht ein Haus in Ostberlin (1990) ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาของชาวเบอร์ลินที่หลังการรวมประเทศแล้วกลายเป็นคนตกงาน

Von Ostberlin nach Varaszdin

จากเบอร์ลินไปวาราซดิน*

über's Burgenland,

ผ่านบัวร์เกนลันท์**

welches für seinen Wein bekannt,

ที่ซึ่งมีชื่อเสียงเรื่องไวน์

fuhr er dann mit dem Trabant,

เขาขับรถทราบันท์***

ins gelobte Bruderland,

เข้าไปในประเทศบ้านพี่เมืองน้องซึ่งเป็นพี่ที่ชื่นชม

wo Asyl er, doch keine Arbeit fand!

ที่ซึ่งเขาต้องการลี้ภัย แต่กลับหางานไม่ได้

เพลง Was macht Berlin? (2012) ของวง Die Toten Hosen แสดงให้เห็นภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบันไว้อย่างชัดเจน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาของยุโรป ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเบอร์ลินเช่นกัน และทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง และอาจอยากกลับไปบ้านเกิดเมืองนอนของตน ซึ่งก็ยัง

* เมืองวาราซดิน ประเทศโครเอเชีย

** บัวร์เกนลันท์ เป็นรัฐหนึ่งในประเทศออสเตรีย

*** รถทราบันท์ (Trabant) เป็นรถที่ผลิตในเยอรมนีตะวันออก และเป็นรถยนต์ในประเศนี้ เนื่องจากรถไม่มีรถอื่นให้เลือก

๑๘๒ มุกข์ระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัครวิริยะนาถ

ถูกกล่าวถึงโดยแบ่งแยกเป็นตะวันตกและตะวันออก ดังตัวอย่างในเนื้อเพลงที่ยกมานี้
Das Selbstvertrauen liegt auf dem Boden. ความเชื่อมั่นในตนเองต่ำเตี้ยเรี่ยพื้นดิน
Die Schulden gehen bis zum Hals.หนี้สินท่วมท้นจนถึงคอ
Rumstehen an der Haltestelle und warten, ยืนแสร้งอยู่ที่ป้ายรถและรอคอย
dass der Aufschwung kommt.ว่าเมื่อไหร่เศรษฐกิจจะดี
und alle haben dauernd Heimweh. และทุกคนคิดถึงบ้านตลอดเวลา
Man will zurück nach West und Ost. อยากจะกลับไปดินแดนตะวันตกและ
ตะวันออก
Überall steigende Preise für Butter. ทุก ๆ ที่เนย ชนมปัง และน้ำมันรถ
und Brot und Benzin. ราคาสูงขึ้น
Brüssels versucht noch zu beruhigen. บรัสเซลส์พยายามจะปลอบให้นิ่ง
Der Euro bleibt bestimmt stabil. เงินยูโรยังมั่นคงอย่างแน่นอน

ส่วนเพลง Auf den Dächern von Berlin (2011) เป็นการมองย้อนกลับไปทีอดีที่ว่า
เมื่อก่อนนั้นยังมีกำแพง แต่ในใจของคนจากสองฟากฝั่งก็เป็นหนึ่งเดียวและท้องฟ้านั้นไม่
แบ่งแยก ซึ่งเป็นเพลงฮิตที่เป็นเพลงคู่ของ Ute Freudenberg และ Christian Lais สอง
ศิลปินที่เป็นตัวแทนจากอดีตเยอรมนีตะวันออกและอดีตเยอรมนีตะวันตก การขับร้อง
บทเพลงนี้จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งการรวมประเทศในอีกนัยหนึ่ง และทั้งสองก็สามารถ
แสดงความรักที่มีต่อเมืองที่ “ไม่ถูกแบ่งแยกแล้ว” แห่งนี้ได้อย่างภาคภูมิใจ เพราะเมื่ออยู่
บนที่สูงจะเห็นได้ว่าท้องฟ้านั้นไม่มีการแบ่งแยก

Denn wir waren blutjung. เพราะว่าตอนนั้นพวกเรานั้นยังเด็กนัก
Uns're Gedanken – frei. ความคิดของพวกเรา อิสระ
War uns die andre Welt auch fremd. ถึงโลกอีกโลกหนึ่งแปลกสำหรับเรา
und haben Mauern uns getrennt : และกำแพงแยกเราออกจากกัน
im Herzen war'n wir immer eins. แต่ในหัวใจพวกเราเป็นหนึ่งเดียวกันเสมอ

* กรุงบรัสเซลส์เป็นที่ตั้งของคณะกรรมการและสภาต่าง ๆ ของสหภาพยุโรป จึงอาจถือได้ว่าเป็น
เมืองหลวงหรือศูนย์กลางการของสหภาพยุโรป

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มิ.ย. (๒๕๕๙) ๑๘๓

<i>Ja, wir waren blutjung und uns're</i>	ใช่ พวกเรายังเด็กนักและความฝันของเรานั้น
<i>Träume gleich.</i>	เหมือนกัน
<i>Auf den Dächern von Berlin</i>	บนหลังคาของเบอร์ลิน
<i>sah'n wir die Sonne westwärts ziehn.</i>	พวกเราเห็นดวงอาทิตย์เคลื่อนที่ไปทางทิศ
	ตะวันตก
<i>Und den Himmel ungeteilt.</i>	และท้องฟ้าไม่ได้ถูกแบ่งแยก

มุมมองและความรู้สึกที่มีต่อเบอร์ลิน

ในบทเพลงที่นำมาวิเคราะห์นั้นไม่ได้นำเสนอเพียงภาพบุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังนำเสนอมุมมองที่เกี่ยวกับเบอร์ลินในฐานะที่เป็นเมืองใหญ่ด้วย ซึ่งภาพของเบอร์ลินและความรู้สึกที่มีต่อเมืองเบอร์ลินที่ปรากฏนั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ด้านด้วยกัน คือ บ้านเกิดเมืองนอน เมืองแห่งเสรีภาพ เมืองสำหรับคนลี้ภัย และภาพความรู้สึกทั้งรักทั้งเกลียดที่มีต่อเมืองนี้

เบอร์ลินในฐานะบ้านเกิดเมืองนอน

บทเพลงหลายบทเพลงสะท้อนให้เห็นภาพว่าเบอร์ลินเป็นบ้านเกิดเมืองนอน เป็นถิ่นที่คนเราอยากกลับไป ตัวอย่างเช่นในบทเพลง *Berlin schmerzt* (1982) ของ Herman Brood

<i>Ich hab ein koffer der steht in Berlin.</i>	ฉันมีกระเป๋าเดินทางหนึ่งใบ มันอยู่ที่เบอร์ลิน
<i>Deswegen far ich da immer wieder hin</i>	ดังนั้นฉันจึงกลับไปที่นี่อีกครั้งแล้วครั้งเล่า

ประโยคที่ว่า *Ich hab ein koffer der steht in Berlin* ‘ฉันมีกระเป๋าเดินทางใบหนึ่ง กระเป๋านั้นอยู่ที่เบอร์ลิน’ ในบทเพลงนี้สะท้อนถึงภาพการเดินทางออกจากบ้านเกิดในช่วงระหว่างสงคราม แต่เมื่อสงครามสิ้นสุดลงแล้ว ผู้คนก็อยากกลับบ้าน จึงเป็นการสะท้อนภาพความคิดถึงบ้านเกิด นอกจากนี้ ยังถือว่าเป็นการยกเอาวรรคทองของบทเพลงที่มีชื่อว่า *Ich hab' noch einen Koffer in Berlin* (1954) ของ Marlene Dietrich ดาราที่

๑๘๔ มุกหระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกช อัดตวิริยะนภาพ

ถือได้ว่าเป็นมาริลีน มอนโร เยอรมัน* มาไว้ด้วย สร้อยเพลงนี้มีเนื้อความว่า *Ich hab noch einen Koffer in Berlin, deswegen muß ich da nächstens wieder hin* ('ฉันยังมีกระเป๋าเดินทางอยู่ที่เบอร์ลินหนึ่งใบ ดังนั้นอีกไม่ช้าจึงต้องกลับไปที่นี่อีกครั้ง')

บทเพลง Berlin (2004) ของ Bernhard Brink ก็นำเสนอทำที่แบบเดียวกันนี้เช่นกัน โดยชี้ให้เห็นว่าคนเราย่อมอยากกลับบ้านเกิดของตนเสมอ แล้วว่าจะได้ไปที่อื่น ๆ มาแล้วทุกที่ก็ตาม

Ich war in Rom, London, Paris

und auch schon in New York.

Ich ging in L.A.

ganz allein über "Famous Walk".

Ich war beinahe schon überall,

hab fast die ganze Welt gesehen.

Doch du bleibst meine Stadt,

meine Muse, meine Königin!

'Berlin, Ick häng an dir'

ฉันเคยไปโรม ลอนดอน ปารีส

และที่นิวยอร์กก็เช่นกัน

ที่แอล.เอ.

ฉันเดินคนเดียวผ่าน "ถนนคนดัง"

ฉันไปมาเกือบหมดทุกที่แล้ว

และได้เห็นโลกเกือบทั้งใบ

แต่เธอยังคงเป็นเมืองของฉัน

เป็นเทพธิดาของฉัน เป็นราชินีของฉัน

'เบอร์ลิน ฉันผูกพันกับเธอ'

เบอร์ลิน เมืองแห่งเสรีภาพ

หลังการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน กรุงเบอร์ลินก็ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพและเสรีภาพ รวมถึงการมีสิทธิเท่าเทียมกันด้วย ซึ่งประเด็นเหล่านี้ปรากฏในบทเพลงที่วิเคราะห์เช่นกัน

Eine Stadt, die niemals schläft

die völlig anders tickt mit verschiedenen

Kulturen

und die Leute ausgeflippt

เมืองที่ไม่เคยหลับไหล

ที่เดินเป็นจังหวะแตกต่างออกไปโดยมี

วัฒนธรรมต่าง ๆ

และผู้คนบ้าๆ

* มาเลเนอ ดีทริช (Marlene Dietrich) เป็นดาราที่โด่งดังมากในยุคทศวรรษ ๑๙๓๐ โดยเฉพาะจากภาพยนตร์เรื่อง *Der Blaue Engel* (The Blue Angel) แต่เนื่องจากเธอไม่ต้องการทำงานให้กับพวกนาซี ภายหลังจึงได้ย้ายไปอยู่ที่ยูเอเอและเปลี่ยนสัญชาติเป็นอเมริกันด้วย นอกจากอาชีพนักแสดง เธอยังเป็นนักร้องด้วย

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มิ.ย. (๒๕๕๙) ๑๘๕

dort scheißt man auf die Norm,	ที่นั่นคนไม่ชอบทำตามบรรทัดฐาน
jeder ist nur ganz er selbst, echt liberal	แต่ละคนเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดเสรี จริงๆ
doch der kleine Umstand,	แต่ปัญหาเล็กน้อย
dass ich alleine bleib, ist dir egal	ที่ฉันอยู่อย่างโดดเดี่ยว เป็นเรื่องที่เขาไม่แคร์

(เพลง Berlin ของ Basta, 2002)

Berlin, Berlin, du bist die Stadt,	เบอร์ลิน เบอร์ลิน เธอเป็นเมือง
die niemals untergeht	ที่ไม่เคยล่ม
bist das Herz um das die Welt sich dreht.	เธอเป็นศูนย์กลางที่โลกหมุนรอบ
Berlin bleibt doch Berlin	เบอร์ลินยังคงเป็นเบอร์ลิน
Berlin, Berlin, du bist die Stadt,	เบอร์ลิน เบอร์ลิน เธอเป็นเมือง
die keine Grenzen kennt	ที่ไม่เคยรู้จักขีดจำกัด
das Gefühl das man noch Freiheit nennt	เธอเป็นความรู้สึกที่เราเรียกว่าเสรีภาพ

(เพลง Berlin ของ Bernhard Brink, 2004)

ทั้งสองบทเพลงนำเสนอภาพของเบอร์ลินในฐานะเมืองแห่งเสรีภาพ ที่ซึ่งคนเราสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ในขอบเขตสิทธิของตน

เบอร์ลิน เมืองของคนล่าฝัน

นอกจากจะเป็นบ้านเกิด และเป็นเมืองแห่งเสรีภาพแล้ว เบอร์ลินเป็นเมืองหลวง และเป็นศูนย์กลางของเยอรมนี จึงมีข้อมูลเกี่ยวกับงานและโอกาสในการทำงานมากมายทีเดียว ด้วยเหตุนี้เบอร์ลินจึงมีภาพที่เป็นเมืองสำหรับการตามล่าหาฝันด้วย เพราะที่นั่นจะได้รับโอกาสใหม่ในการทำคามฝันต่าง ๆ ของตนให้เป็นจริงขึ้นมา ดังตัวอย่างที่บรรยายในเพลง Berlin (bei Tag und Nacht) (2013) ของ Chris Prinz

Die Stadt mit Perspektive, Berlin,	เมืองที่มีอนาคต เบอร์ลิน
meine erste Liebe.	รักแรกของฉัน
Fast vier Millionen wovon jeder einen	เกือบสี่ล้านคน ทุกคนมีความฝัน
Traum hat,	

๑๘๖ มุกษัระวี ถิ่นทุ่งทอง กรกษ อัครวิริยะนภาพ

*gib nicht auf, Magie liegt in der
Hauptstadt.*

*Du willst hoch hinaus, hast deinen
großen Traum.*

*Du darfst nicht aufgeben,
hier kannst du deinen Traum leben.
Leb dein Traum !*

อย่าล้มเลิกสิ่งที่หวัง มนต์ขลังนั้น

อยู่ในเมืองหลวงนี้

เธออยากออกไปสู่ฝันเบื้องบน ความฝัน
อันยิ่งใหญ่ของเธอ

เธอจงอย่าล้มเลิก

ที่นี่เธอสามารถทำตามความฝันได้

จงทำตามความฝันของเธอ

เบอร์ลิน เมืองที่คนทั้งรักและทั้งเกลียด

ความรู้สึกทั้งรักและทั้งเกลียดเมืองเบอร์ลินนั้นสะท้อนออกมาผ่านการนำเสนอภาพของเบอร์ลินทั้งในด้านบวกและในด้านลบไปพร้อมกัน ชื่อน่าสังเกตคือ แม้ว่าในเนื้อเพลงจะมีด้านไม่ดีของเมืองนี้ผสมผสานอยู่ด้วย แต่ในตอนท้ายของเพลงมักมีการนำเสนอภาพของเบอร์ลินในเชิงบวก ตัวอย่างเช่นในเนื้อเพลง *Berlin tut weh* (1986) ของ Reinhard Mey ซึ่งเผยแพร่ในช่วงที่ยังมีกำแพงเบอร์ลินอยู่มีเนื้อหาจ็บใจ และกล่าววิพากษ์วิจารณ์ว่าถูกขโมยเสรีภาพไปซึ่งเป็นสิ่งที่มีความที่สุด แต่เขาก็ไม่สามารถจะไปไหนได้พ้น ไม่ว่าจะไปที่ใดก็ตาม ก็ยังจะกลับมา แม้ว่าเมืองนี้จะทำให้เจ็บปวดเพียงใดก็ตาม

Du hast mich um ein Stück Freiheit betrogen,

Mich, der nichts Teureres als Freiheit weiß.

Doch immer hat es mich zu dir gezogen,

Vielleicht kenne ich darum ihren Preis.

Ich liebe dich, du Stadt mit allen Schmerzen

Und trage halt, wohin immer ich geh',

Einen Splitter von dir in meinem Herzen!

Du tust mir weh.

Berlin tut weh.

เธอโกงเสรีภาพของฉันไปส่วนหนึ่ง

โกงฉัน ผู้ซึ่งไม่รู้จักอะไรที่สูงค่าไปกว่าเสรีภาพอีกแล้ว

แต่เธอก็ดึงดูดฉันกลับมาหาเธออยู่เสมอ

อาจเพราะเป็นเช่นนี้จึงทำให้ฉันรู้คุณค่าของเสรีภาพ
ฉันรักเธอ เมืองที่มีความเจ็บปวดทั้งมวล
และไม่ว่าฉันจะไปที่ไหน
ฉันก็แบกเอาส่วนหนึ่งของเธอติดหัวใจฉันไปด้วย
เธอทำให้ฉันเจ็บปวด
เบอร์ลินทำให้เจ็บปวด

เพลง Willkommen in Berlin (2005) ของ Fler สะท้อนให้เห็นว่าเราอาจหลงรักบ้านเกิดของตนได้ ถึงแม้ว่าเมืองนี้จะมีปัญหามากมายอยู่* บทเพลงต่อไปนี้เป็นการเล่นภาพว่ามีคนที่รักเบอร์ลินที่ซึ่งเป็นบ้านเกิดของเขา แม้ว่ามหานครแห่งนี้จะมีปัญหาอยู่มากมาย

“Ich zeig dir Dealer Mörder und junge Pimps.
Wenn ich alt bin förder ich junge Pimps
In meiner Stadt gibts die Billigsten Nuten”
“Aber alles was floriert is das Drogengeschäft”
“Hier Kriegt man Fraun wie die U-Bahn”
Alle 5 Minuten
“ฉันจะให้เธอเห็นคนขายยา ฆาตกร และแมงดาหนุ่ม ๆ
เมื่อฉันแก่ฉันจะเลี้ยงดูแมงดาหนุ่ม ๆ
ในเมืองของฉันมีโสเภณีราคาถูกที่สุด”
“แต่ว่าทุกอย่างที่เฟื่องฟูนั้นอยู่ในวงการยาเสพติด”
“ที่นี่เราหาผู้หญิงได้เหมือนกับรถไฟใต้ดิน”
ทุก ๆ ห้านาที

อันที่จริงเพลงนี้เป็นการเล่นคำ โดย Fler และเหล่าบรรดานักร้องเพลงแร็ป

* ปัญหาต่าง ๆ ดูเหมือนจะมีอยู่ในเบอร์ลินโดยตลอดไม่ว่าจะก่อนสร้างหรือหลังกำแพงทลายตัวอย่างเช่นในบทเพลง Berlin bei Nacht (1979) ของ Bel Ami ซึ่งอยู่ในช่วงที่ยังมีกำแพงเบอร์ลินอยู่ว่าบรรยายภาพเมืองนี้ยามค่ำคืนว่ามีทั้งยาเสพติด และความหวาดหวั่น

๑๘๘ มุกษะวี ถิ่นทุ่งทอง กรกษ อัดตวิริยะนาพ

ชื่อดังของเยอรมันหลายคน จึงมีเนื้อเพลงยาวมากและเป็นเหมือนการคุยกันเกี่ยวกับเมืองเบอร์ลินซึ่งเป็นเพลงที่สะท้อนภาพทั้งเชิงบวกและเชิงลบของเบอร์ลินไปพร้อม ๆ กัน ตัวอย่างการกล่าวถึงในเชิงบวก คือ เนื้อเพลงสองประโยคที่ว่า *Weil sie Kraft gibt. Weil es dir Macht gibt* ('เพราะเมืองนี้ให้พลัง เพราะมันให้อำนาจแก่เธอ') แม้ว่า “ฉัน” ในบทเพลงนี้ ซึ่งร้องโดยคนหลายคนสลับกันไป จะกล่าวว่าเบอร์ลินนั้นเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหา แต่เมืองนี้ก็เป็นที่ “บ้าน” ของเขา เราจึงสังเกตได้ว่าเป็นความรู้สึกที่ขัดแย้งกัน คือ ทั้งรักและทั้งเกลียดเมืองเบอร์ลิน

In der Stadt der Probleme.

ในเมืองแห่งปัญหานี้

Das hier ist Berlin diese Stadt in der

ที่นี่คือเบอร์ลิน เมืองนี้ที่ฉันอาศัยอยู่

ich lebe

Man ich lieb Berlin

ฉันรักเบอร์ลินไว้อย

spürt man die Macht der Straße.

เรารู้สึกได้ถึงพลังของถนน

Es gibt keine Konkurrenz

เราไม่มีคู่แข่ง

wir sind einzigartig

แบบเรามีหนึ่งเดียว

Willkommen in Berlin.

ยินดีต้อนรับในเบอร์ลิน

Wir ham die größte Schnauze

เรามีปากที่ใหญ่ที่สุด

Das hier ist Berlin. Das hier ist mein

ที่นี่คือเบอร์ลิน ที่นี่เป็นบ้านของฉัน

Zuhause

Man ich lieb Berlin.

ฉันรักเบอร์ลินไว้อย

Und hasse dein verschissenes Kaff

และก็เกลียดความน่าเบื่อน่วย ๆ ของเธอ

บทสรุป

ผลการวิเคราะห์บทเพลงเยอรมันที่มีชื่อเกี่ยวข้องกับเมืองเบอร์ลินจำนวนทั้งหมด ๓๓ บทเพลงซึ่งเขียนขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๖๑-๒๐๑๔ ได้สะท้อนให้เห็นภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มสร้างจนหลังการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน บทเพลงเหล่านี้นำเสนอภาพเบอร์ลินใน ๔ แง่มุมด้วยกัน คือ บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเบอร์ลิน สถานที่

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มี.ย. (๒๕๕๙) ๑๘๙

สำคัญในเบอร์ลิน เบอร์ลินในเชิงประวัติศาสตร์ และมุมมองหรือทัศนคติที่มีต่อเมืองเบอร์ลิน

บุคคลสำคัญที่กล่าวถึงบ่อยที่สุด คือ จอห์น เอฟ. เคนเนดี ประโยคของเขาที่เป็นวรรคทองจนโด่งดังไปทั่วโลกว่า “Ich bin ein Berliner” (‘ผมเป็นคนเบอร์ลิน’) มีความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ เนื่องจากเป็นราวคำสัญญาในทางการเมืองว่าสหรัฐอเมริกาจะไม่ทิ้งเบอร์ลิน (ตะวันตก) อย่างแน่นอน ในส่วนของสถานที่สำคัญที่กล่าวถึงในบทเพลงอาจแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสำคัญทางภูมิศาสตร์กับกลุ่มที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นเหมือนกับการคัดแหล่งท่องเที่ยวทางที่สำคัญของเมืองหลวงของเยอรมนีแห่งนี้มานำเสนอ

เนื้อหาของบทเพลงเชื่อมโยงไปถึงเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ในทางประวัติศาสตร์ของเบอร์ลิน ไม่ว่าจะเป็นสงครามเย็น การส่งเสบียงทางอากาศให้เบอร์ลินตะวันตก การเดินขบวนต่อต้านรัฐบาล ตลอดจนการสร้างและการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน เห็นได้ชัดว่าเบอร์ลินตะวันออกเมื่อครั้งที่อยู่ภายใต้การปกครองของสหภาพโซเวียตนั้น เสรีภาพส่วนบุคคลของชาวเยอรมันนั้นถูกจำกัดอย่างเห็นได้ชัด ชาวเบอร์ลินตะวันตกได้รับอนุญาตให้ข้ามไปฝั่งตะวันออกได้โดยต้องมีการขออนุญาตเป็นพิเศษ และไปได้ภายในเวลาที่กำหนดเท่านั้น ในหลายบทเพลงจึงมีการเรียกร้องเสรีภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นด้วยว่าชาวเบอร์ลินเองจำนวนไม่น้อยเชื่อว่าในหัวใจนั้นไม่มีกำแพง หรือเส้นขอบฟ้า ไม่มีการแบ่งเขต หลังการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลินและการรวมประเทศเยอรมนี ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้รับการแก้ไขได้ทั้งหมด ในเขตอดีตเยอรมนีตะวันออกมีคนตกงานมากกว่าเขตตะวันตก และเศรษฐกิจของฝั่งตะวันออกนั้นยังล้าหลังและมีอาจตามทันโลก เศรษฐกิจเสรีอย่างฝั่งตะวันตกได้

ภาพของเมืองเบอร์ลินนับตั้งแต่เริ่มสร้างจนถึงหลังกำแพงเบอร์ลินล่มสลาย ซึ่งเป็นกรอบระยะเวลาของเพลงที่เลือกมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นมุมมองหรือทัศนคติที่มีต่อเมืองเบอร์ลินถึง ๔ ด้านย่อยด้วยกัน คือ เป็นภาพของบ้านเกิดเมืองนอน เมืองแห่งเสรีภาพ เมืองสำหรับคนลี้ภัย และเมืองที่ผู้คนทั้งรักและทั้งเกลียด ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร คนเบอร์ลินเองจะคิดถึงบ้านเกิดของตน อยากกลับมาตายรังและต่อให้ได้ไปเห็นโลกกว้างมามากเพียงใด สุดท้ายก็ยังอยากกลับมาที่เมืองแห่งนี้ เมืองที่ผู้คนมีอิสรภาพและเป็นที่สานฝันให้เป็นจริงของคนจำนวนไม่น้อยนั่นเอง บทเพลงส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็น

ถึงความรักที่คนเบอร์ลินมีต่อเมืองนี้ แต่บางครั้งก็เป็นความสัมพันธ์ที่เรียกว่าเป็น “ทั้งรักทั้งเกลียด” ภาพเกี่ยวกับเบอร์ลินที่ปรากฏจึงมีทั้งภาพเชิงบวกและภาพเชิงลบถ่วงดุลกันไป ความรู้สึกเหล่านี้สะท้อนภาพที่หลากหลายของเมืองเบอร์ลินปะปนกันไปผ่านบทเพลงต่าง ๆ

ประโยคที่เกี่ยวข้องและเป็นวรรคทองที่มีการนำมาใช้กล่าวเชื่อมโยงกับเบอร์ลินบ่อยนอกเหนือไปจากประโยค “ผมเป็นคนเบอร์ลิน” ของจอห์น เอฟ. เคนเนดี ก็คือ “ฉันมีกระเป๋าเดินทางอยู่หนึ่งใบในเบอร์ลิน” ซึ่งปรากฏบ่อยในเพลงต่าง ๆ เกี่ยวกับเบอร์ลิน คงสะท้อนภาพรวมของเบอร์ลินได้เป็นอย่างดี เบอร์ลินนั้นอยู่คู่กับการเดินทาง เสรีภาพ และการกลับมาเยือนที่เดิม หากมองในแง่ของปัจเจกบุคคล คนเบอร์ลินอาจมีทั้งสุขและทุกข์ ทำให้อาจไม่อยากอยู่กับที่ตลอดเวลา แต่รักการเดินทาง ออกไปหาโลกกว้างที่มีเสรีภาพ และไปตามหาฝันในที่อื่น ๆ แต่สุดท้ายก็ยังกลับมาที่เดิมอยู่ดี การเดินทางด้วยกระเป๋าเดินทาง ไม่ใช่การย้ายถิ่นฐาน สักวันหนึ่งก็จะกลับบ้าน ในขณะที่คนจากที่อื่น ก็คงมองเบอร์ลินว่าเป็นเมืองสำหรับคนล่าฝัน เป็นเมืองที่มีลักษณะพิเศษหลายประการ จนรู้สึกว่สักวันหนึ่งคงต้องไปเบอร์ลินให้ได้ บทเพลงต่าง ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ นอกจากเป็นมองภาพของเบอร์ลินในเชิงประวัติศาสตร์และสังคมแล้ว ยังอาจนำเสนอภาพความน่ารักและชวนเชิญให้คนอยากมาท่องเที่ยวเบอร์ลินมากยิ่งขึ้นก็ได้

แม้ในงานวิจัยนี้จะตัดเอาเพียงช่วงเวลาไม่กี่สิบปีมานำเสนอ โดยยึดเพียงแค่ระยะเวลาที่มีกำแพงเบอร์ลินเป็นจุดศูนย์กลาง แต่กรุงเบอร์ลินแห่งนี้ก็ผ่านการเดินทางที่ไม่มีประเทศใดเหมือน มีทั้งการถูกแบ่งออกเป็นเมืองเดียวที่เป็นของสองประเทศ แต่ในที่สุดก็กลับมารวมกันได้อีกครั้งหนึ่ง เสน่ห์เช่นนี้เองที่ทำให้เบอร์ลินเป็นเมืองที่น่าสนใจไม่เพียงแต่สำหรับนักท่องเที่ยว นักประวัติศาสตร์ และนักวิชาการ แต่ยังเป็นเมืองที่ปรากฏบ่อยในศิลปะแขนงต่าง ๆ ด้วย รวมทั้งชื่อบุคคลสำคัญที่ปรากฏก็ไม่ได้มีแต่บุคคลสำคัญทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังมีกรกล่าวถึงศิลปิน และแนวคิดทางศิลปะแบบต่าง ๆ ด้วย เพราะเบอร์ลินนั้นเป็นศูนย์กลางความเคลื่อนไหวมาหลายยุคหลายสมัย ซึ่งเรื่องเหล่านี้ไม่ได้นำมาขยายความในงานวิจัยนี้ เนื่องจากมุ่งสนใจภาพรวมเชิงประวัติศาสตร์และสังคมเป็นหลัก

งานวิจัยนี้ถือเป็นการเริ่มวิเคราะห์ภาพของเมืองเบอร์ลินจากบทเพลงในเบื้องต้นก่อน แต่ยังมีประเด็นที่นำวิเคราะห์อีกหลายต่อหลายประเด็น โดยอาจขยายขอบเขตออก

ไปสู่การวิจัยเกี่ยวกับภาพของเบอร์ลินในศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น วรรณกรรม ภาพยนตร์ หรือทัศนศิลป์ ตลอดจนขยายขอบเขตในลักษณะของช่วงเวลา เพราะอันที่จริงนั้น เบอร์ลินมิได้มีความสำคัญต่อเวทีโลกจากการที่มีกำแพงเบอร์ลินและทำให้เกิดลักษณะพิเศษของการแยกและการรวมประเทศเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องราว ประวัติศาสตร์ และภาพสะท้อนที่น่านึกศึกษาในรายละเอียดอีกมากมายทีเดียว

บรรณานุกรม

- ไมเคิล อาร์ เบคคอส / สโทรม ทัลบอทท์. **สงครามร้อน สงครามเย็น At the highest levels. The inside story of the end of the cold war.** แปลและเรียบเรียง โดย ไพโรจน์ ทองมั่ง. กรุงเทพฯ : วัฏจักร, ๒๕๓๙.
- Kuhrmann, Anke / Liebermann, Doris / Dorgerloh, Annette : **Die Berliner Mauer in der Kunst : Bildende Kunst, Literatur und Film.** Berlin : Christoph Verlag, 2011.
- Liste von Liedern über Berlin (รายชื่อเพลงเกี่ยวกับเบอร์ลิน). http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_von_Liedern_%C3%BCber_Berlin (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๒๘ เม.ย. ๒๕๕๘)
- Schramm, Franziska : **“Hauptsache hier in Berlin” Repräsentationen der Stadt Berlin in deutschsprachigen Songtexten des 21. Jahrhunderts.** Masterarbeit im Fach Angewandte Literaturwissenschaft, Freie Universität Berlin, 2012.
- Vogt, Martin (ed.) : **Deutsche Geschichte. Von den Anfängen bis zur Gegenwart.** Stuttgart : Metzler Verlag, 1997.